

Vanligast att kvinnor är mottagare av omvårdnadsbidrag

Det är vanligast att en förälder enskilt ansöker om omvårdnadsbidrag och det är oftast kvinnan som ansöker. I tre av fyra föräldrapar är kvinnan ensam mottagare av bidraget. I de fall föräldrarna gemensamt ansökt om omvårdnadsbidrag delar drygt fyra av tio lika på utbetalningen.

Föräldrar till barn som har en funktionsnedsättning, och därför behöver extra omvårdnad och tillsyn, kan under vissa förutsättningar få omvårdnadsbidrag. Omvårdnadsbidraget infördes 2019 och ersatte det tidigare vårbidraget. Ett av syftena med reformen var att bidra till ökad jämställdhet och gemensamt ansvarstagande för barnet. I det tidigare vårbidraget kunde bara en förälder beviljas bidrag, och enbart om föräldrarna var överens kunde de under vissa villkor få halva bidraget var. I omvårdnadsbidraget finns möjlighet för båda föräldrarna att ansöka om och få rätt till omvårdnadsbidrag.

I den här analysen beskrivs hur föräldrar väljer att ansöka om omvårdnadsbidrag och hur man fördelar utbetalningen av bidraget. Frågor som besvaras är hur vanligt det är att dela lika på bidraget och om det finns skillnader mellan olika grupper av föräldrar. Analysen bygger på beslut om omvårdnadsbidrag där barnet har två föräldrar av olika kön och där beslutet gällde december 2021.

Ansökan görs oftast av en förälder

En ansökan om omvårdnadsbidrag kan göras på tre sätt: av båda föräldrarna gemensamt, av båda föräldrarna separat eller av endast den ena föräldern. För att omvårdnadsbidraget ska kunna delas mellan föräldrarna måste båda föräldrarna ha ansökt om och ha rätt till bidraget. Av de totalt 56 000 omvårdnadsbidrag som omfattas av analysen var det i 71 procent av fallen en förälder som ansökt och i 29 procent båda föräldrarna. Av de föräldrar som enskilt ansökte om bidraget var majoriteten kvinnor. När båda föräldrarna ansökte om bidraget var det betydligt vanligare att de gjort en gemensam ansökan än att de ansökte separat.

Korta analyser 2023:5

Försäkringskassan
Avdelningen för ledningsstöd
och analys

Korta analyser är en rapportserie från Försäkringskassan som presenterar aktuell statistik och analys i ett kort format. I slutet av rapporten finns länkar om du vill läsa mer.

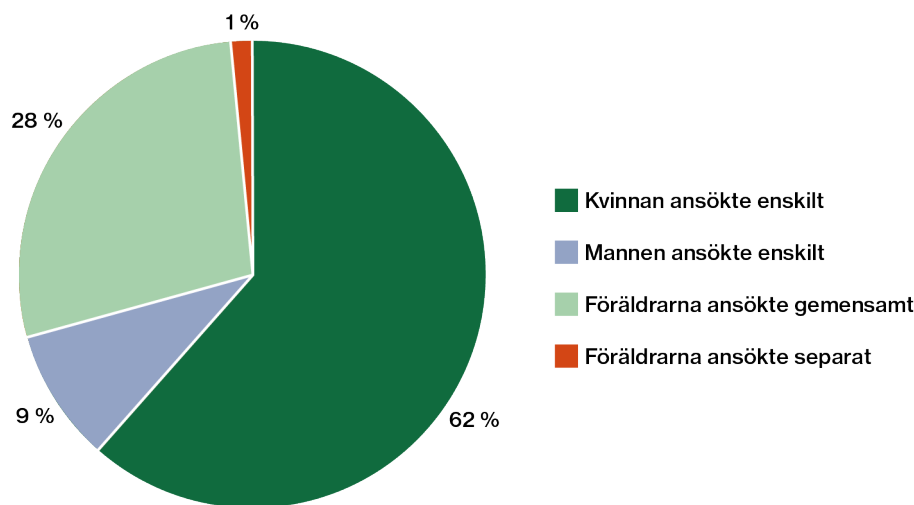
FK-nr: 116-39

Omvårdnadsbidrag

Syftet med omvårdnadsbidraget är att förbättra föräldrars ekonomiska förutsättningar att tillgodose ett barns behov av omvårdnad och tillsyn till följd av barnets funktionsnedsättning. Omvårdnadsbidraget lämnas med fyra nivåer utifrån barnets behov av omvårdnad och tillsyn. I december 2021 var en fjärdedels omvårdnadsbidrag den vanligaste nivån. Den motsvarade då 2 479 kronor per månad. Beloppen beräknas utifrån prisbasbeloppet och ändras därför vid varje årsskifte. Omvårdnadsbidraget är skattepliktigt och pensionsgrundande för den som är mottagare av bidraget. Det är däremot inte sjukpenninggrundande.

Fördelning av ansökningar om omvårdnadsbidrag

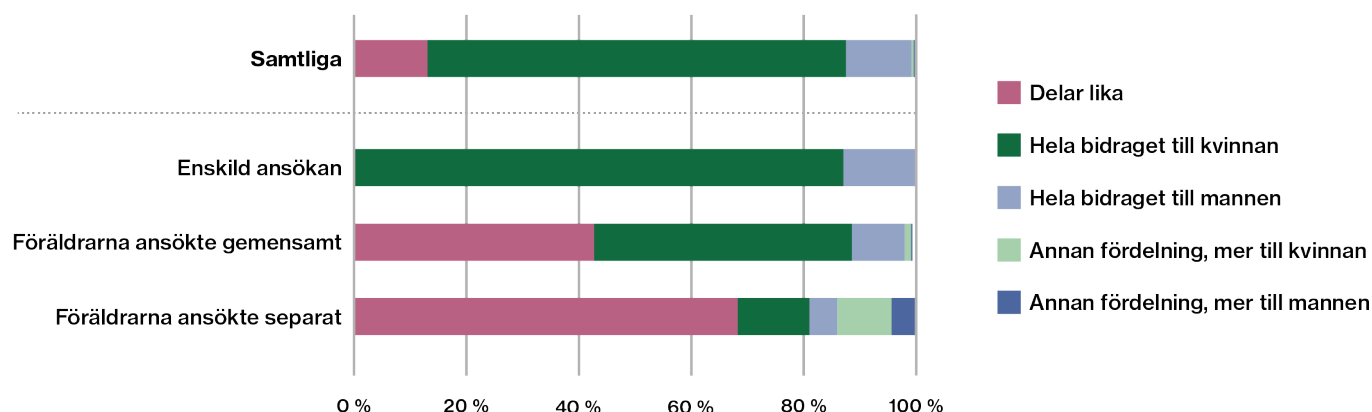

Vanligast att kvinnor är mottagare

Av de omvårdnadsbidrag som ingår i analysen var kvinnan ensam mottagare i 75 procent av fallen och mannen ensam mottagare i 12 procent av fallen. 13 procent av föräldraren delade på utbetalningen.

Fördelningen skiljer sig åt mellan föräldrapar där en av dem gjort en enskild ansökan, där de gjort en gemensam ansökan och där de ansökte separat. I de fall en förälder ensam ansökt om bidraget var 87 procent av mottagarna kvinnor och 13 procent män. Även bland de föräldrapar som gjort en gemensam ansökan var det vanligast att kvinnan tog emot hela bidraget, det gällde 46 procent av fallen. 43 procent av föräldrarna delade lika på bidraget medan hela utbetalningen gick till mannen i 10 procent av fallen. I de fall föräldrarna lämnat in separata ansökningar om omvårdnadsbidrag var det en majoritet av föräldrarna, 68 procent, som delade lika på omvårdnadsbidraget. En orsak till att mönstret för denna grupp ser annorlunda ut kan vara att Försäkringskassan fördelat bidraget efter barnets boende.

Fördelning av utbetalningar av omvårdnadsbidrag efter typ av ansökan

När två föräldrar delar på omvårdnadsbidraget

Om ett barns båda föräldrar ansöker om och har rätt till omvårdnadsbidrag, ska bidraget lämnas med hälften till vardera föräldern. Om föräldrarna begär en annan fördelning, lämnas bidraget till dem enligt deras begäran.

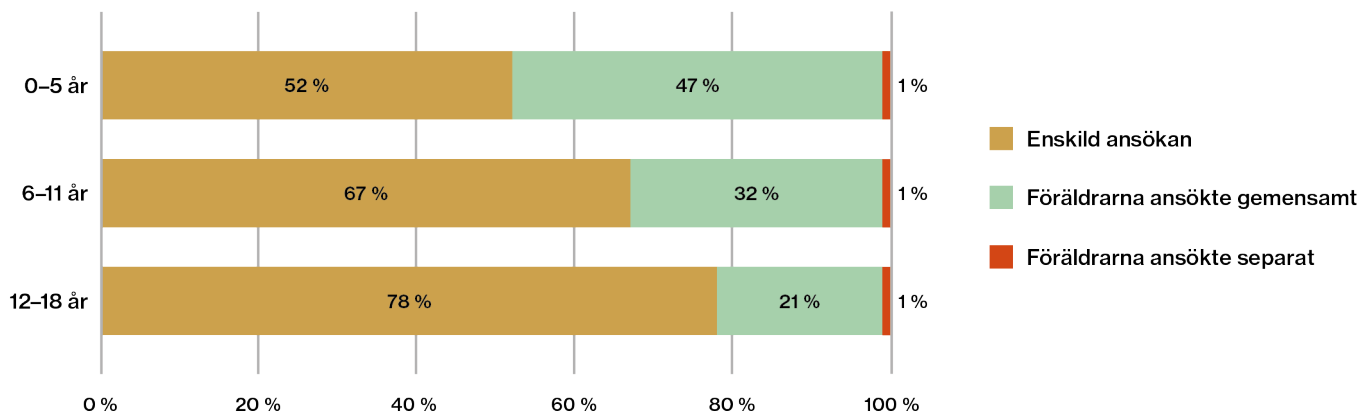
Om föräldrarna inte är överens om fördelningen av omvårdnadsbidraget, fördelar Försäkringskassan bidraget mellan dem med hänsyn till var barnet bor eller vistas.

Om det till en början är en förälder som har omvårdnadsbidrag kan den andra föräldern skicka in en ansökan vid ett senare tillfälle. Då fattas ett beslut om hur bidraget ska fördelas mellan föräldrarna.

Vanligare med gemensam ansökan bland föräldrar med yngre barn

Även om det är vanligast att en förälder ensam ansöker om omvårdnadsbidrag finns grupper där det är vanligare att göra en gemensam ansökan. Det gäller exempelvis om båda föräldrarna har en eftergymnasial utbildning eller om föräldrarna bor tillsammans. Även åldern på barnet som ansökan gäller spelar roll. Ju yngre barnet är, desto vanligare är det att föräldrarna gör en gemensam ansökan. En orsak till det kan vara att föräldrar till äldre barn i större utsträckning tidigare haft vårdbidrag, där bara en förälder kunde ansöka, och att de fortsätter på samma sätt med omvårdnadsbidraget. En annan orsak kan vara att föräldrar till yngre barn oftare bor ihop.

Fördelning av ansökningar om omvårdnadsbidrag efter barnets ålder

Inkomstnivån har viss betydelse för hur omvårdnadsbidraget fördelas

Hur vanligt det är att dela på utbetalningen skiljer sig åt mellan grupper av föräldrar. Det är vanligare att dela lika på utbetalningen bland föräldrar som har yngre barn, bland föräldrar som inte tidigare haft vårdbidrag, bland föräldrar som inte bor ihop, om mannen eller båda föräldrarna är inrikes födda och om båda föräldrarna har eftergymnasial utbildningsnivå.

Något annat som kan påverka hur föräldrar väljer att fördela utbetalningen av omvårdnadsbidraget är familjens ekonomi. Föräldrar till barn som det lämnas omvårdnadsbidrag för har rätt att förkorta sin arbetstid, vilket i så fall påverkar nivån på arbetsinkomsten. Det är dock inget krav att någon av föräldrarna ska gå ner i arbetstid för att få omvårdnadsbidrag, och det behöver inte heller vara den förälder som eventuellt går ner i arbetstid som är mottagare av bidraget. Det innebär att föräldrarna själva avgör hur de vill fördela utbetalningen av omvårdnadsbidraget och att det inte behöver ha någon koppling till hur de fördelar tiden de lägger på förvärvsarbete och omvårdnad av barnet.

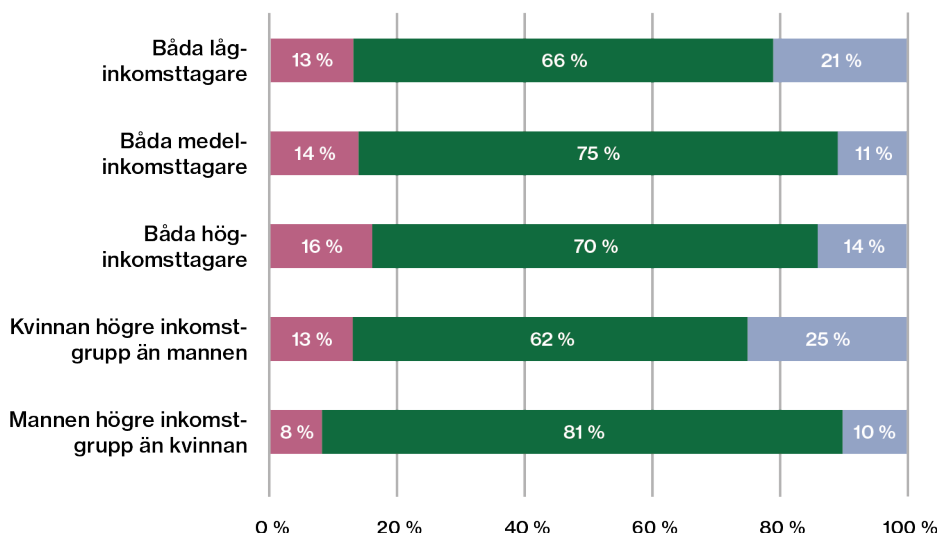
Möjlighet till förkortad arbetstid

Samtidigt som omvårdnadsbidraget infördes skedde en förändring i föräldraledighetslagen. Den innebär att föräldrar till barn som det lämnas omvårdnadsbidrag för har rätt att förkorta normal arbetstid med upp till en fjärdedel även efter barnet fyllt åtta år.

Det kan finnas flera faktorer som påverkar föräldrarnas beslut, det kan exempelvis handla om att den ena föräldern har en lägre arbetsinkomst på grund av att hen gått ner i arbetstid eller arbetar inom ett yrke med lägre lön och att familjen försöker kompensera den lägre inkomsten (både i dagsläget och i form av kommande pension) genom att den föräldern tar emot utbetalningen av omvårdnadsbidraget. Det kan också handla om familjens gemensamma ekonomi, där det kan vara skattemässigt fördelaktigt att den förälder som har lägst inkomst tar emot omvårdnadsbidraget eller att familjen tjänar på att föräldrarna delar lika på utbetalningen.

När vi undersöker hur föräldrar som bor ihop fördelar utbetalningen av omvårdnadsbidraget visar det sig att inkomstnivån har viss betydelse. Kvinnor är genomgående mottagare av omvårdnadsbidraget i större utsträckning än män, men andelarna varierar beroende på vilken förälder som hade den högsta inkomstnivån. Kvinnor var mottagare i störst utsträckning bland föräldrapar där mannen hade högre inkomst än kvinnan eller där båda föräldrarna var medelinkomsttagare. Då var kvinnan mottagare i 81 respektive 75 procent av fallen. Andelen män som mottog bidraget var något högre när båda föräldrarna var låginkomsttagare (21 procent) eller när kvinnan hade den högre inkomsten (25 procent). Att dela lika på omvårdnadsbidraget var relativt ovanligt oavsett föräldrarnas inkomstnivå. Andelen som delade lika på utbetalningen var högst, 16 procent, i det fall då båda föräldrarna hade en hög inkomst.

Fördelning av utbetalningen bland sammanboende föräldrar, efter föräldrarnas inkomstnivå

Inkomstnivå

Inkomsten baseras på föräldrarnas pensionsgrundande inkomst (PGI) 2021 exklusive omvårdnadsbidrag och vårdbidrag. Som hög inkomst räknas här en PGI högre än 130 procent av medianinkomsten, vilket motsvarade 477 700 kronor år 2021. Som låg inkomst räknas en PGI lägre än 60 procent av medianinkomsten, vilket motsvarade 220 500 kronor.

” Att dela lika på omvårdnadsbidraget var relativt ovanligt oavsett föräldrarnas inkomstnivå.

Har omvårdnadsbidraget lett till ökad jämställdhet?

Ett av syftena med att införa omvårdnadsbidraget var att öka förutsättningarna för båda föräldrar att ta samma ansvar för omvårdnaden av barn med funktionsnedsättning. Denna analys visar att det i majoriteten av fallen är en förälder som enskilt ansöker om bidraget och då oftast kvinnan. Både vid enskilda och gemensamma ansökningar om omvårdnadsbidrag är kvinnor mottagare av utbetalningen i störst utsträckning. Det är bara när föräldrarna ansökte separat som en majoritet delar på bidraget.

Analysen visar också att det finns skillnader mellan olika grupper när det gäller hur vanligt det är att ansökan görs gemensamt och att bidraget delas mellan föräldrarna. Det är vanligare att göra en gemensam ansökan och att dela på bidraget bland föräldrar som har högre utbildningsnivå och föräldrar som har yngre barn. Föräldrar som bor ihop gör oftare en gemensam ansökan men delar lika på bidraget i mindre utsträckning än föräldrar som inte bor ihop.

Precis som i vårdbidraget är det oftast kvinnan som är mottagare av omvårdnadsbidraget. Om införandet av omvårdnadsbidraget har lett till ökad jämställdhet, vilket var ett syfte med reformen, är svårt att svara på. När det gäller fördelning av bidraget har andelen män och kvinnor som är ensamma mottagare av omvårdnadsbidraget minskat något jämfört med hur det såg ut inom vårdbidraget. Det beror på att en högre andel delar på omvårdnadsbidraget jämfört med hur vanligt det var att dela på vårdbidraget.

Omvårdnadsbidraget har dock inte någon koppling till hur stort ansvar föräldrar tar för omvårdnaden av sitt barn eller om föräldern går ner i arbetstid. Uttaget av omvårdnadsbidrag visar alltså hur föräldrar fördelar denna ersättning, men säger ingenting om hur de delar på ansvaret för omvårdnad av barnet. I de fall en förälder tar det huvudsakliga ansvaret för barnet, och därför går ner i arbetstid, täcker omvårdnadsbidraget vanligen inte förälderns inkomstbortfall eller den lägre löneutveckling som det kan innebära att arbeta deltid. Förkortad arbetstid kan också leda till att föräldern får en lägre sjukpenninggrundande inkomst vilket kan få negativa konsekvenser om föräldern senare skulle ta ut sjukpenning eller föräldrapenning. För ökad jämställdhet och jämställda livsinkomster är det viktigt att inte bara omvårdnadsbidraget, utan även ansvaret för barnet, fördelas lika mellan kvinnor och män.

” Om införandet av omvårdnadsbidraget har lett till ökad jämställdhet, vilket var ett syfte med reformen, är svårt att svara på.

Viktigaste resultaten

- En ansökan om omvårdnadsbidrag kan göras gemensamt av föräldrarna, av var och en av dem för sig eller av endast den ena föräldern. I de flesta fall har en förälder ansökt om bidraget enskilt och oftast var det kvinnan som ansökte.
- I nära tre av fyra föräldrapar var kvinnan ensam mottagare av omvårdnadsbidraget. I de fall föräldrarna gemensamt ansökte om bidraget delade drygt fyra av tio lika på utbetalningen.
- Familjens ekonomi kan vara en orsak till hur man väljer att fördela utbetalningen av omvårdnadsbidraget. Även i de fall kvinnan hade en högre inkomstnivå var det dock vanligast att hon var mottagare av bidraget.

Författare

Signe Holmlund Armerin
Analytiker, Försäkringskassan

Presstjänst
010-116 98 88

Anna Nyman
Analytiker, Försäkringskassan

Magdalena Kubien
Analytiker, Försäkringskassan

Om analysen

Analysen bygger på statistik från Försäkringskassans datalager Store.

Totalt fanns 65 000 beslut om omvårdnadsbidrag som gällde december 2021. Den här analysen är avgränsad till 56 000 av dessa beslut och omfattar de fall där barnet har två föräldrar, en man och en kvinna.

Källor och mer att läsa

[Från vårdbidrag till omvårdnadsbidrag](#)
ISF Rapport 2021:10. Inspektionen för Socialförsäkringen

[Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning](#)
Regeringens proposition 2017/18:190

[Fortsatt ojämnt i inom anhörigomsorgen](#)
Jämställdhetsmyndigheten (2021)